

Thêm tư liệu về Tiến sĩ Vũ Thoát Dĩnh huyện Gia Lộc, Hải Dương

ISSN: 2734-9195 17:15 10/05/2024

Thông qua tấm bia mộ này, và tấm bia do chính tiến sĩ Vũ Thoát Dĩnh soạn chúng ta rõ thêm về quê hương, hành trạng của vị tiến sĩ thời Mạc.

Thông qua tấm bia mộ này, và tấm bia do chính tiến sĩ Vũ Thoát Dĩnh soạn chúng ta rõ thêm về quê hương, hành trạng của vị tiến sĩ thời Mạc.

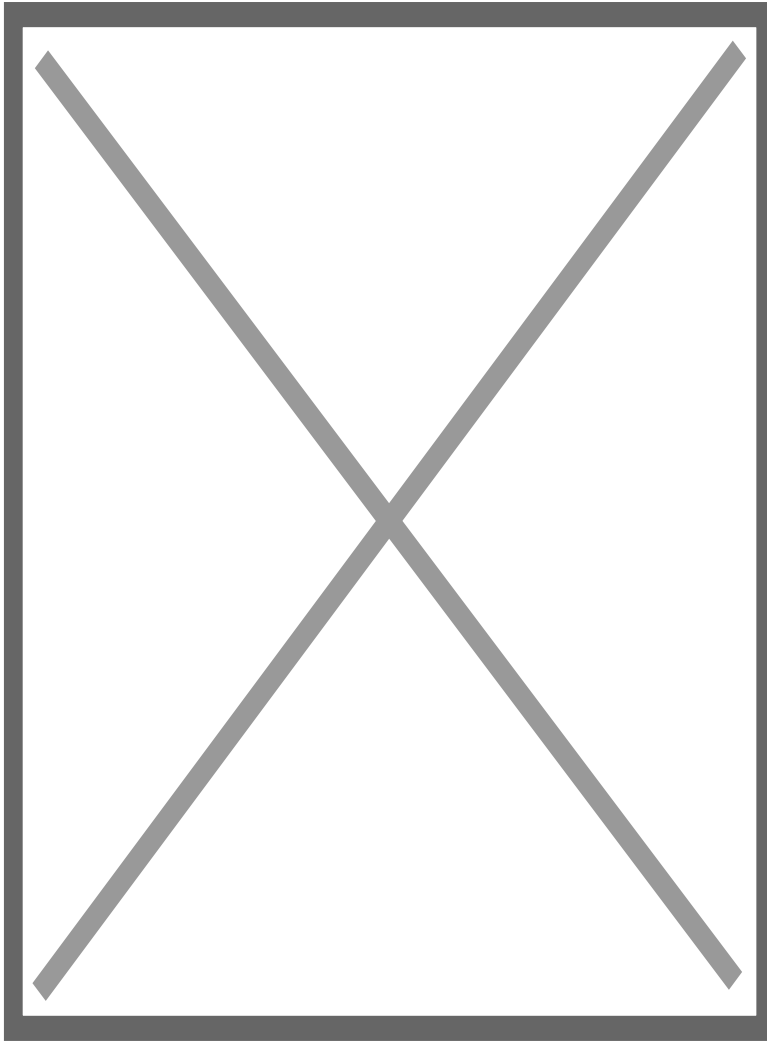
Nguyễn Văn Thịnh & Ts. Nguyễn Huy Khuyến *Trung Tâm tư liệu Phật giáo Việt Nam Tạp chí Nghiên cứu Phật học Số tháng 5/2024*

Tóm tắt: Tiến sĩ Vũ Thoát Dĩnh (1616-?) người xã Bao Trung huyện Gia Phúc, 24 tuổi đỗ Đệ Tam giáp Đồng Tiến sĩ xuất thân khoa Mậu Tuất niên hiệu Đại Chính thứ 9 (1538) đời Mạc Đăng Doanh, làm quan đến chức Tả thị lang, tước Minh Lễ bá, trí sĩ, tặng Thượng thư. Ông được biết đến là người biên soạn văn bia chùa Phúc Long, huyện Gia Lộc, Hải Dương. Hành trạng của ông được ghi chép trong sách Công dư tiệp ký.

1. Mở đầu

Trong một lần khảo sát văn bia tại chùa làng Khay, xã Thống Nhất huyện Gia Lộc Tỉnh Hải Dương, chúng tôi may mắn đọc được một tấm bia còn bảo quản tại chùa. Qua thông tin khắc trên bia đá chúng tôi khẳng định đây là bia mộ chí, ghi chép tên tuổi của một vị tiến sĩ triều Mạc, khoa thi năm Mậu Tuất, ông người họ Vũ được tặng Thượng Thư chức Tả thị lang. Điều đáng nói là tấm bia này được người dân tìm thấy khi xây dựng chùa làng Khay.

Chữ Mạc trên bia khắc lệch về bên phải chứ không thẳng một hàng. Có thể đây là cách viết “khiêm” của đời sau đối với triều đại trước. Bia lại được cấp huyện cung kính ghi và lập. Điều đó có thể cũng là sự tôn kính của địa phương đối với một vị tiến sĩ.

Bia khắc chữ Hán nội dung như sau:

□□□□□□□□□□□□□□□□

□□□□

□□□□

Mạc Mậu Tuất khoa Tiến sĩ Tả Thị lang tặng Thượng thư Vũ tiên sinh chi mộ. Bao Trung xã nhân. Bản huyện cẩn ký.

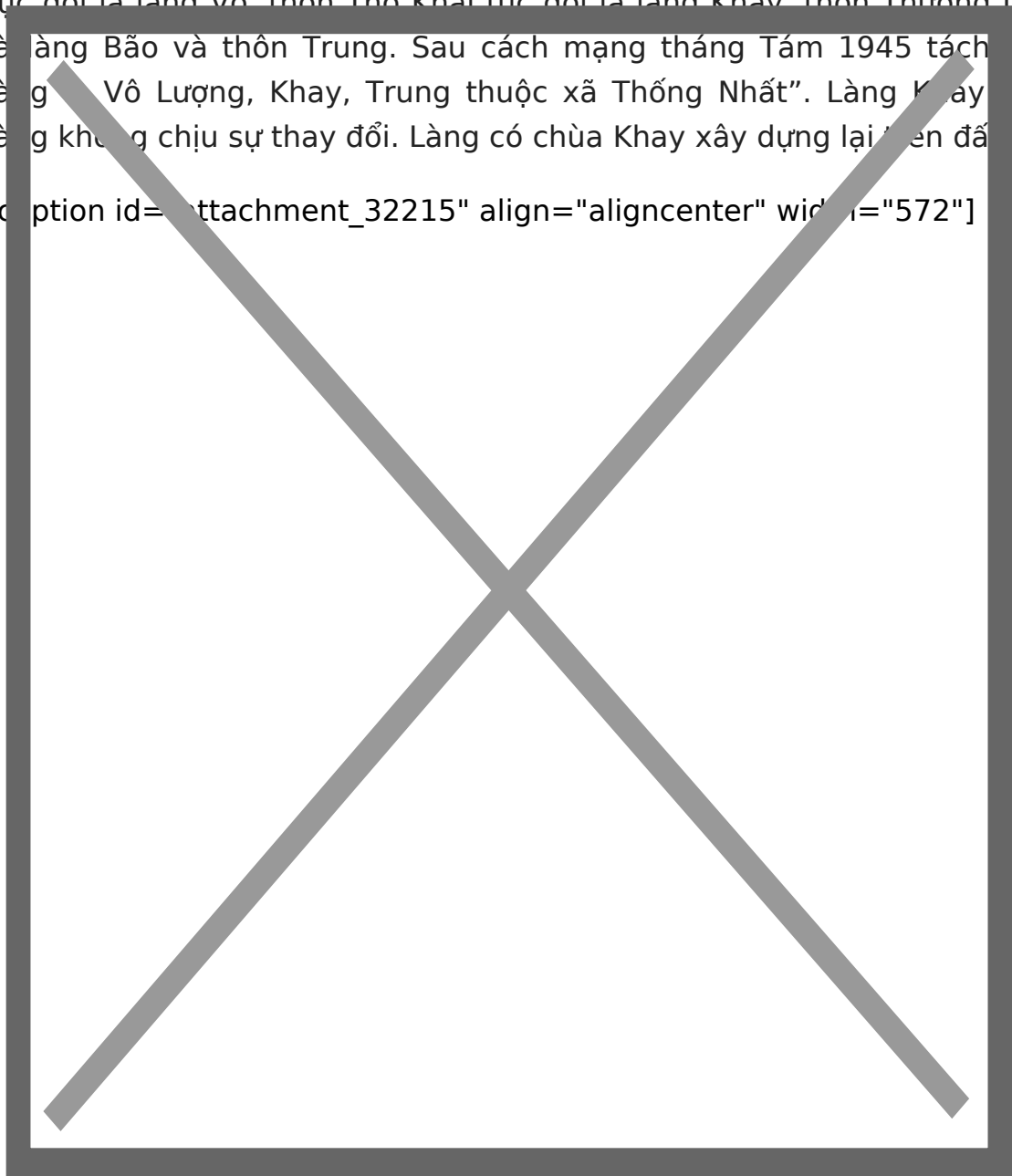
Nghĩa là: Mộ của tiên sinh họ Vũ, tiến sĩ khoa Mậu Tuất triều Mạc, chức Tả thị lang tặng Thượng thư. Người làng Bao Trung. Bản huyện kính cẩn ghi.

Theo Sư trụ trì cho biết: “tấm bia này được Phật tử tìm thấy trên khu đất chùa và được nhân dân báo cho biết: trước đây có mộ của cụ tiến sĩ, nay mặt đá trên khu vực mộ đã bị chìm trong khu ao phía trái nhà Tổ chùa. Trong làng có người họ Vũ nhưng không còn Gia Phả nhắc đến Vũ Thoát Dĩnh. Có lẽ còn phải chờ thêm các nhà khoa học khảo chứng để có thể biết cụ thể hơn về vị tiến sĩ thời Mạc này.

2. Vài nét về tiến sĩ Vũ Thoát Dĩnh

Vũ Thoát Dĩnh (hiệu là Đạm Trai), người xã Bao Trung. Theo sách Gia Lộc văn hiến cho biết “xưa kia tổng Bao Trung huyện Gia Lộc có 4 thôn là thôn Vô Lượng tục gọi là làng Vô, thôn Thọ Khai tục gọi là làng Khay, thôn Thường Lạc tục gọi là làng Bão và thôn Trung. Sau cách mạng tháng Tám 1945 tách ra thành 3 làng là Vô Lượng, Khay, Trung thuộc xã Thống Nhất”. Làng Khay vẫn là một làng không chịu sự thay đổi. Làng có chùa Khay xây dựng lại trên đất cũ.

[caption id="attachment_32215" align="aligncenter" width="572"]

(Thác

bản văn bia chùa Phúc Long do Vũ Thoát Dĩnh soạn)[/caption]

Năm 24 tuổi cụ Dĩnh thi Hội đỗ Đệ tam giáp đồng tiến sĩ xuất thân, khoa Mậu Tuất, niên hiệu Đại Chính thứ 9 (1538) đời Mạc Đăng Doanh, cụ làm quan đến

chức Tả thị lang Bộ Binh, thanh hoa đạo, tán trị thừa tuyên sứ ti, thừa tuyên sứ, tước minh lễ bá, sau về trí sĩ. Khi mất cụ được truy phong chức Thượng thư. Ông mất năm nào chưa rõ, chỉ biết là mất sau khi đến tuổi già và đã được triều đình cho về trí sỹ một thời gian.

Ông được triều đình truy tặng chức Thượng Thư, vì thế, sử cũ vẫn thường gọi ông là Vũ Thượng Thư. Sinh thời, Vũ Thoát Dĩnh là người hóm hỉnh, có biệt tài làm thơ trào phúng bằng chữ Nôm. Sách Công dư tiệp ký (quyển 3) có đoạn chép về thuở hàn vi của ông như sau: “Một hôm có người tìm đến ông và xin ông soạn giúp cho mấy câu đề trên mộ của thân phụ mình. Ông nghe xong, liền hỏi rằng:

- *Thân phụ của anh ngày xưa làm gì?*

Người đó đáp:

- *Thân phụ tôi ngày trước làm chức Tài Quan.*

(Thác bản văn bia chùa Phúc Long do Vũ Thoát Dĩnh soạn)

Ông đọc ngay rằng:

Sinh vi Tài Quan

Tử nhập quan tài

Kỳ sinh dã vinh

Kỳ tử dã ai

Nghĩa là:

Sống làm Tài Quan

Chết vào quan tài

Sống thì vinh hiển

Chết để bi ai

Đọc xong, ông liền bảo người ấy chép lại mà đem về. Lối văn hài hước của ông đại để là như thế. Lại có lần nọ, ông ra chợ trâu gheo con gái người ta, bị người ta bắt giải vào phủ. Quan phủ hỏi cung thì ông khai rằng:

Sinh ư phủ hạ

Quán tại Bao Trung

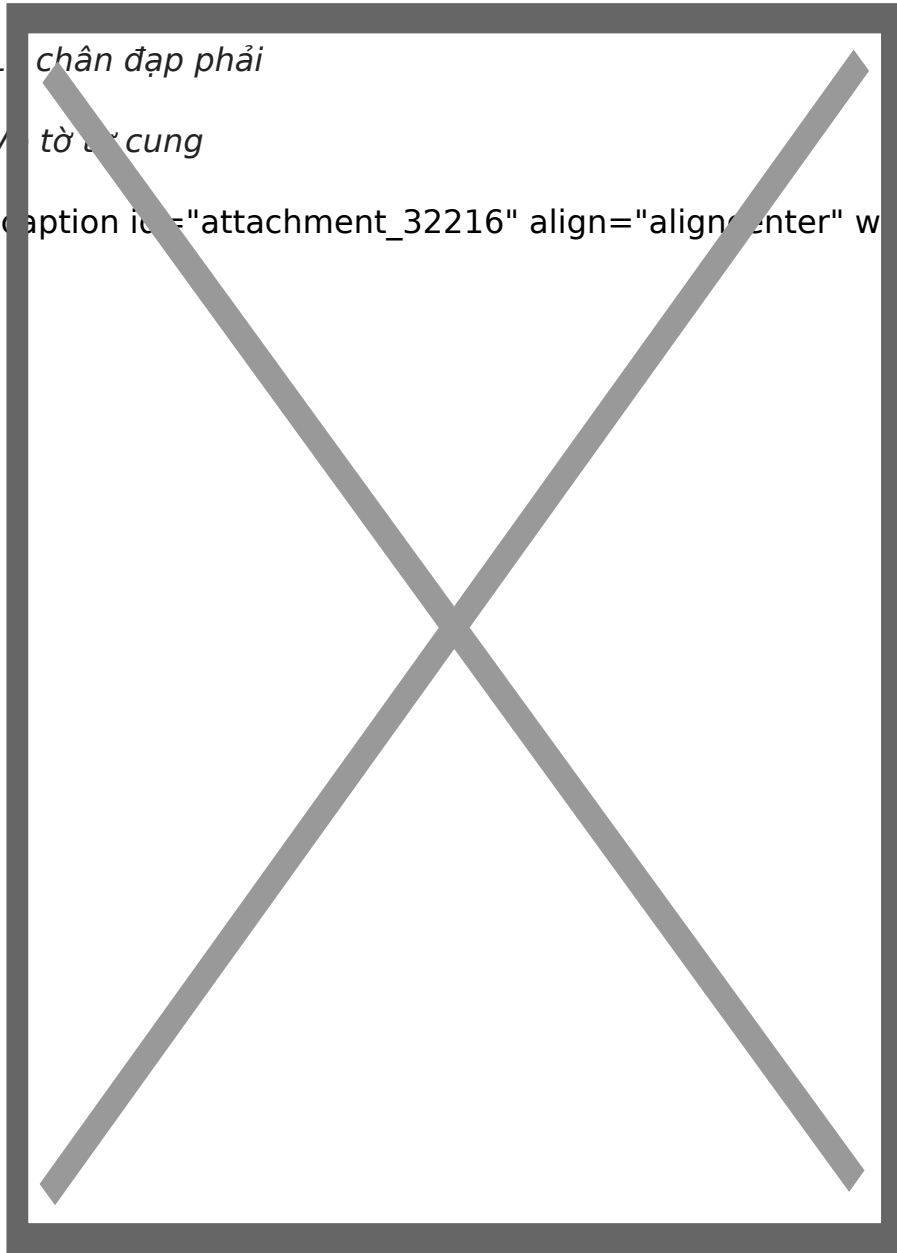
Nhân vì du thị

Xây gập má hồng

L chân đạp phải

V từ cung

[caption id="attachment_32216" align="center" width="465"]

Tiểu sử của tiến sĩ Vũ

Thoát Dĩnh trong Công Dư tiếp ký[/caption]

3. Bài văn bia chùa Phúc Long do tiến sĩ Vũ Thoát Dĩnh soạn

Bia chùa Phúc Long

Lời thuật và bài minh về việc thiện sĩ sãi vãi thôn Đăng Long, xã Chương Tuyên trùng tu chùa Phúc Long.

Thường nghe: đất phúc có 8, thì đất chùa là một(1). Chùa tốt này thôn Long, hương Chương Tuyên, được gọi là Phúc Long. Tên đó lấy nghĩa từ đâu vậy?

Đại loại là rỗng lấy nước, nước ra suối, chia vào nguồn, nguồn bất tận. Rỗng tại ruộng, lợi thấy phúc lớn, ùn ùn mà đến. Ngược lên nguồn, ở đó, tú khí chung đúc, phúc trạch hưng thịnh. Nói về hình thế [chùa này] thì: đường lớn phía Đông, gò đất phía Bắc, có thanh long(2) bên chùa, miếu thần; có huyền vũ(3) bên chùa, dân thôn. Nền nhân, gốc nghĩa trải bao bồi đắp; nước cầu, dân khẩn đã từng linh ứng. Thật là đất phúc bậc nhất của ấp phúc vậy.

Lâu ngày đổ nát mà muốn sửa cũ thành mới, tất đợi phương sách lớn của bậc đàn việt(4), bậc đại từ nguyện. Thiện sĩ Nguyễn Văn Thái, Phúc Đại, Phúc Sơn, Phúc Tuyên, Phạm Công Phúc, cùng phát lòng Bồ đề(5) quyên góp tiền của tư nhân, làm người xướng lên trước. Mọi người biết và nghe thấy rồi, liền mời thiện tín góp gia tài, vui mà trợ giúp. Tiền gạo đến, gỗ đá về, ào ào như nguồn suối đổ. Vào ngày 7 tháng tư, năm Nhâm Ngọ khởi công làm cửa trước, tam quan tươi mới rộng rãi; tường bên hai bức cao chắc. Lại sửa am Phật Bà, tô 10 pho tượng Phật.

Đẹp thay! Lâu đài Thiên Trúc, thế giới Kim thiên. Công đức vẹn tròn mười phần tốt đẹp, xin tôi làm bài minh để ghi công đức. Tôi ngẫm rằng: nếu đức có trong tâm, phúc tự lòng cầu thì đức sẽ đến, phúc sẽ quy tạo. Chùa này hoàn thành thì thiện sĩ được phúc đức, tạo thành phúc đức không chỉ của một hương một ấp, mà đủ làm phúc của thiên hạ, quốc gia. Mười lộc, trăm phúc đến với bản thân mình, đến với con cháu mình mà phúc lộc thì luôn là nguồn đến vậy.

Chẳng riêng một thiện sĩ nào, ai có âm phúc thì được dương báo, càng lâu thì càng rạng. Bởi thế viết bài minh để làm lời khuyên của người gieo phúc cho nghìn vạn đời. Bài minh rằng:

Ngắm chùa Phúc Long	Địa giới Châu Hồng Gò cao phía Bắc
Đường lớn bên Đông Thanh long ôm trái	Bạch hổ châu bên Phúc được
ngưng tụ	Khí được chung linh Có cầu có ứng
thông Quý thay! Thái lão	Cảm được, đều
Thiện cùng dân thôn Tập hợp thầy thợ	
Chọn ngày khởi công Cửa tường mới rộng	Phật tượng linh lung Công
đức tròn vẹn	Phúc lộc về cùng Sánh ngang trời đất
thủy chung.	Cùng nhau

Hội chủ các sãi vãi: Nguyễn Văn Thái tự Phúc Đại, Nguyễn Phúc tự Phúc Quảng (lược 12 vị).

Ngày lành tiết Hoa triều tháng 2 nhuận, năm Diên Thành thứ 6 (1583).

Nội dung bia ca ngợi Chùa Phúc Long ca là nơi danh lam thắng cảnh ở vào nơi phúc địa, rất là linh ứng, trải qua năm tháng đã bị hư hỏng đột nát. Nay các thiện nam, tín nữ trong thôn đứng ra hưng công tu sửa lại chùa. Năm Nhâm Ngọ (1582) đóng góp tiền, gỗ, gạo làm tam quan, 2 bức tường bao, tu tạo lại 10 pho tượng Phật. Nay việc xong dựng bia ghi lại sự việc và ghi họ và tên các vị hưng công, hội chủ, thiện nam, tín nữ đã tín thí tiền bạc vật liệu để trùng tu xây dựng chùa.

4. Thay lời kết

Như vậy, thông qua tấm bia mộ này, và tấm bia do chính tiến sĩ Vũ Thoát Dĩnh soạn chúng ta rõ thêm về quê hương, hành trạng của vị tiến sĩ thời Mạc. Mặc dù vật đổi sao dời, nhiều vết tích cũ đã mai một, nhưng việc phát hiện bia mộ có thông tin về hành trạng của ông có thể khẳng định nơi thờ và mộ của ông cạnh chùa làng Khay như lời thầy trụ trì cho biết “trước kia có bàn đá to giờ đã chìm dưới ao”.

Vấn đề này cần được các nhà nghiên cứu, và các cơ quan hữu quan tiếp tục nghiên cứu để làm sáng tỏ thêm về mảnh đất nơi đặt mộ và nơi từng phụng thờ vị tiến sĩ họ Vũ triều Mạc.

Nguyễn Văn Thịnh & Ts. Nguyễn Huy Khuyến *Trung Tâm tư liệu Phật giáo Việt Nam Tạp chí Nghiên cứu Phật học Số tháng 5/2024 ****

CHÚ THÍCH:

(1) Bát điền: (Bát phước điền là tám ruộng phước, nếu ai ra công gieo trồng thì sẽ thu được phước lợi.

(2), (3) Thanh long: chỉ hướng Đông, Huyền Vũ: phía Bắc.

(4) Đàn việt giả: người bố thí.

(5) Bồ đề: chữ Phạn: chính giác.